

ISSN (Online) 2560-4708

75 година победе нада фашизмом у II светском рату

ВАЗДУХОПЛОВНИ

Издаје: Удружење пензионисаних војних летача
и падобранаца Србије. ЗЕМУН, Штросмајерова број 1

БИЛТЕН

www.udruzenjepvlps.org

Број 105, септембар 2020.

УЗ 30. СЕПТЕМБАР ДАН РОДА АРЈ ЗА ПВД

Ватрено дејство средњег самоходног ракетног система ПВО "КВБ"

Традиције српских противавионаца који су се прославили у Првом светском рату, 30. септембра 1915. године, обарањем немачког авиона изнад Крагујевца, негују се 105 година. Подвиг наредника Раке Љутовца који је тога дана првом гранатом из адаптираног топа оборио непријатељски авион забележен је у историји златним словима. Њему и противавионцима којима је командовао подигнут је споменик на Метином брду у Крагујевцу.

Развој противавионске артиљерије, а касније и система ПВО обогаћен најсавременијим решењима, увођењем радара, ракетних и артиљеријских средстава за противавионско дејство, ишао је узлазном линијом и бележио високе резултате.

Подвиг наших јединица за ПВД у одбрани од НАТО агресије 1999. године крунисан је обарањем најсавременијих авиона агресора у виду "невидљивог" Ф-117, Ф-16, и других, као и беспилотних летелица. Елитна јединица система ПВО, 250. рбр за ПВД, окитила се за тај подвиг Орденом Народног Хероја.

Српски противавионци на борбеном положају у току Првог светског рата

СЕЋАЊЕ НА КОСТУ МИЛЕТИЋА

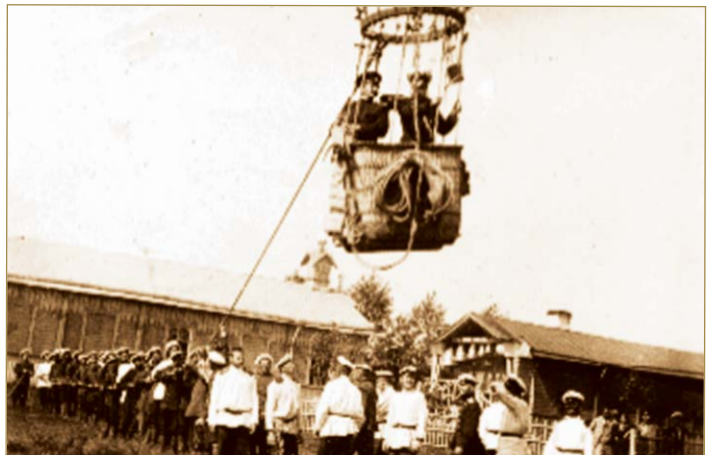

Први српски ваздухопловац и први командант ваздухопловства Коста Милетић, као мајор лево, и као пуковник у пензији, десно.

Коста Милетић, рођен је 22. септембра 1874. године у Буковику, општина Аранђеловац. Био је инжењеријски официр. Завршио је XXV класу Војне академије 1905. године као IV у рангу. На школовању у Русији био је од фебруара 1901. до новембра 1902. године, на обуци у Метеоролошком одељењу и у станици голубије поште. Обучио се за летење на слободним и везаним балонима.

По повратку у Србију ради на увођењу ваздухопловства у станице голубије поште формира 1908. а Балонско одељење 1909. године. Постављен је за команданта Ваздухопловне команде 24. децембра 1912. године. Командовао је српским ваздухопловством у балканским ратовима и у Првом светском рату.

Након пензионисања био је председник Удружења резервних авијатичара Краљевине Југославије и председник Надзорног одбора кредитно-штедне задруге ваздухопловаца. Преминуо је 1953. године. Сахрањен је на Новом гробљу у Београду. Са поносом се сећамо нашег првог команданта и одајемо највишу почаст **поводом 146. године рођења.**

Коста Милетић у балону са наставником током школовања у Русији 1902. године

МОДЕРНИЗАЦИЈА ВАЗДУХОПЛОВА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Министарство одбране и Војска Србије последњих година упоредо са набавком и опремањем војске новим наоружањем и војном опремом, интензивно спроводе модернизацију постојећих средстава са циљем да све чиме војска располаже буде на најбољи могући начин искоришћено и унапређено како би послужило својој основној сврси – доприношењу спремности наше војске да самостално брани суверенитет и независност своје земље и свог народа, саопштуило је Министарство одбране Србије. По питању модернизације значајна пажња посвећена је ваздухопловима ВС - авионима МиГ-29 и Орао и хеликоптеру Газела ХО-45.

Вишенаменски борбени авион МиГ-29 намењен је за ловачко-пресретачка дејства против непријатељских ваздухоплова, као и дејства по циљевима на земљи и води. Прва фаза модернизације (модернизација на ИСАО стандард) је завршена на свим авионима МиГ-29 којим располаже Војска Србије. Друга фаза модернизације подразумева пре свега дораду авионског радара којим се унапређују способности авиона за дејство на циљеве у ваздушном простору и истовремено добија нова способност авиона за дејство на циљеве на земљи прецизним вођеним наоружањем. Поред тога, модернизација предвиђа и унапређење система за електронску борбу и радио-техничко извиђање, набавку вођених убојних средстава типа ваздух-ваздух и ваздух-земља и дораду симулатора летења за потребе обуке.

Овако конципирана модернизација допринеће повећању борбене ефикасности и ватрене моћи авиона МиГ-29, чиме се значајно унапређује способност РВиПВО ВС за контролу и заштиту ваздушног простора Републике Србије, као и способност за дејство по циљевима на земљи.

Ловачко-бомбардерски авион Орао намењен је за ваздухопловну ватрену подршку снага КоВ и дејство по циљевима на земљи и води, а токође, постоји и извиђачка верзија овог авиона. Пројекат модернизације авиона Орао реализује ВТИ у сарадњи са домаћим систем инте-гратором, предузећем Телеоптик Жироскопи. Модернизацијом се повећавају способности и ефикасност употребе авиона применом нове авионске електронике (авионике), система за контролу наоружања и нападно-навигацијског система, нове дигиталне опреме отворене архитектуре (рачунара мисије, инерцијалног навигационог система са могућношћу глобалног одређивања позиције INS/GPS, система NOTAS, система за запис видео података и параметара лета, итд), затим новог оптоелектронског система са термовизијском камером и ласерским даљномером и новог вођеног наоружања за прецизна дејства по циљевима на земљи. Ефекти модернизације односе се на постизање прецизније навигације, ефикасно налажење циљева и дејство по истим при употреби авиона Орао дању и ноћу, као и на смањење оптерећења пилота, проширење палете наоружања савременим високо-прецизним убојним средствима са тржишта и из домаћег развоја, значајно повећање способности самозащтите и преживљавања у борбеним дејствима.

Хеликоптер Газела ХО-45 је намењен за транспорт и обуку. Модернизацијом овог хеликоптера обухваћена су ефикасна конструкциона решења интеграције система невођеног наоружања (митраљеске гондоле 12,7 мм и седмоцевног лансера ракета 80 мм), уз прилагођавање елемената постојеће структуре хеликоптера Газела ХО-45 и уградњу носача наоружања који се по потреби могу ставити и скинути. Интеграцијом наведених система, хеликоптер Газела ХО-45 добиће могућност борбене употребе, што ће допринети и укупном повећању оперативних способности РВиПВО ВС.

Осим могућности за рад на модерној ваздухопловној техници, сви пилоти и летачи добили су најсавременију летачку опрему (летачке комбинеzone, чизме, рукавице). Њихов материјални статус побољшан је повећањем плата, тако да су први пут од ове године плате војних пилота изједначене са платама пилота у Министарству унутрашњих послова. Такође, утврђени су и бољи формацијски елементи за пилоте и техничаре, чиме је омогућено брже напредовање кроз службу. (www.mod.gov.rs. 18.09.2020.god.)

ВАЗДУХОПЛОВНА ХРОНОЛОГИЈА

- **1. октобра 1917. године**, потпуковник извиђач Петар Мирковић је постављен за вршиоца дужности команданта српске Аеропланске ескадре, уместо оболелог Косте Милетића, и на тој дужности је остао до преласка у Нови Сад после пробоја Солунског фронта.

- **1. октобра 1949. године**, формиран је Факултет авијације, касније КША, односно Командно-штабна школа РВ и ПВО. Истог датума је формирана и ВТВА у Жаркову.

- **4. октобра 1944. године**, погинуо је мајор-пилот Ратко Јовановић из Прве ескадриле НОВЈ на борбеном задатку код Маглаја.

- **11. октобра 1912. године**, на седници Министарског савета комисији за набавку авиона стављен је на располагање кредит од 500000 динара у злату за куповину авиона, ваздухопловне опреме и исплату унајмљених страних пилота.

- **12. октобра 1927. године**, Индустрија аеропланских мотора А.Д. у Раковици, код Београда, која је била мешовито француско-југословенско предузеће, добила је дозволу за рад.

- **12. октобра 1944. године**, Друга ескадрила НОВЈ је прелетела са аеродрома Бенина у Либији на аеродором Кане у Италији, одакле је 13. октобра извршила први борбени задатак над територијом Југославије.

- **12. октобра 1986. године**, свечано је отворен аеродром у Нишу.

- **13. октобра 1923. године**, у Новом Саду је основана фабрика ваздухоплова "Икарус".

- **14. октобра 1943. године**, у Ливну је формирана Прва Ваздухопловна база НОВЈ.

- **16. октобра 1939. године**, у Сремској Митровици је основана фабрика авиона Албатрос.

- **17. октобра 1909. године**, др Владимир Алексић је извео у Панчеву први лет једрилицом властите конструкције уз помоћ гумене затеге.

- **19. октобра 1964. године**, на Авали се срушио совјетски путнички авион Ил-18.

- **20. октобра 1983. године**, полетео је прототип ојачаног авиона Орао у верзији ловца-бомбардера.

- **22. октобра 1921. године**, у Београду је основан Српски аеро клуб. Клуб је основало 15 пилота са Солунског фронта. За почасног председника је изабран др Арчибалд Рајс, за председника Матија Хођера, за секретара Сава Микић.

- **22. октобра 1946. године**, полетео је прототип Икарусовог авиона Аеро 2Б-првог прототипа израђеног у послератној Југославији.

- **25. октобра 1952. године**, полетео је први југословенски млазни авион 451М, чији је конструктор био Драгољуб Бешлин.

- **29. октобра 1945. године**, формиран је Штаб Ратног ваздухопловства ЈА са седиштем у Земуну.

- **31. октобра 1974. године**, полетео је први прототип југословенског авиона Орао. За командама је био пилота ВОЦ-а, мајор Владислав Славујевић.

Ваздухопловне жртве

ДАНАК ЛЕТАЧКОГ ПОЗИВА ЖИВОТИМА ПЛАЋЕН

Србија је међу првима у свету формирала војно ваздухопловство, 24. децембра 1912. године. Убрзо је поднела прву ваздухопловну жртву. Такође, међу првима у свету. Михаило Петровић (1885) трагично је настрадао 20. марта 1913. године, у борбеном, лету код Скадра. Његова жртва постала је симбол неминовног страдања у пилотској и летачкој професији у нас. У протеклих 109 година српског ваздухопловства бележимо знатан број страдалих летача у миру и у борбеним задацима у рату. Сви они, заслужују поштовање и достојанствен вечни починак. Њихова жртва нас опомиње и учи колико је летење важно, озбиљно и узвишено. Никада их не смемо заборавити.

*Наредник
Михаило Петровић*

Болно је износити бројке о ваздухопловним жртвама, но то се не може избећи. То је реалност, сурова истина, која указује на много "Икара", који су, поред још више "Дедала", својом жртвом помогли развој ваздухопловства. Непрекидно је усавршавана ваздухопловна техника, обука, организација, безбедност, па данас летење није мистична тајна, него људска свакодневница. Ипак ваља се подсетити неких података.

У Балканским ратовима Србија је изгубила једног пилота - прву жртву, Михаила Петровића. У Првом светском рату погинуло је, и од рана и болести умрло 18 летача - пилота и ваздухопловних извиђача.

Између Првог и Другог светског рата у Краљевини Југославији страдало је око 230 летача - пилота, ваздухопловних извиђача и специјалиста летача.

У Другом светском рату страдало је око 700 ваздухопловаца, међу њима и 473 стрељана радника фабрике авиона у Краљеву. Током дејстава против Луфтвафе у априлском рату погинуло је 135 летача; у јединицама НОВЈ 25 летача; у Првој и Другој ескадри НОВЈ 13 пилота; на Блиском Истоку и у Северној Африци 22 летача, на Б-24 УСАФ 24 летача; и у групи ваздухопловних дивизија ЈА 11 летача.

После II светског рата страдало је више стотина ваздухопловаца. Од 1944. до 1970. године погинуло је 479 летача у РВ и ПВО. За период до деведесетих нема ажурних података. У удесу Ан-12 код Јеревана страдало је 7 летача. Око 80 припадника РВ и ПВО погинуло је или нестало током распада СФРЈ 1991-1993. Погинула су 52 припадника Ваздухопловства и ПВО Републике Српске до 1995. године.

У одбрани од НАТО агресије 1999. године погинула су 42 припадника РВ и ПВО, а међу њима и четири пилота - Зоран Радосављевић, Живота Ђурић, Миленко Павловић и Љубиша Величковић

У авио-удесима од 2000. године страдало је 14 летача - 12 пилота и два авио-механичара. На авиону Утва-75 код Ковина погинула су 2000. године 2 пилота - капетан I класе Стевица Жарков и поручник Дејан Радовановић. На аеродрому Батајница 2008. погинуо је потпуковник Иштван Канас на Г-4, а 2009. године потпуковник Раде Ранђеловић на МиГ-29. Горан Савић погинуо је 2012. Посада хеликоптера Ми-17 - мајор

*Пуковник
Миленко Павловић*

КАТАСТРОФА АВИОНА МиГ-21 25.IX 2020. године

Пилоти мајор Дејан Крсник и капетан I класе Звонко Васиљевић из 101. ловачко-авијацијске ескадриле 204. ваздухопловне бригаде РВ и ПВО Војске Србије погинули су данас приликом пада авиона МиГ-21 у рејону села Брасина код Малог Зворника.

Пилот мајор Дејан Крсник, командир 4. авијацијског одељења 101. ловачко-авијацијске ескадриле, рођен је 28. маја 1971. године у Београду. У професионалној војној служби био је од 30. јула 1994. године. Ожењен је и отац једног детета.

Пилот капетан I класе Звонко Васиљевић, помоћник команданта за обавештајно-извиђачке послове 101. ловачко-авијацијске ескадриле, рођен је 3. октобра 1977. године у Лозници. У професионалној војној служби био је од 29. септембра 2001. године. Ожењен је и отац двоје деце.

Врховни командант Војске Србије Александар Вучић, министар одбране Александар Вулин и начелник Генералштаба генерал Милан Мојсиловић упутили су породицама погинулих пилота телеграме саучешића.

Авион МиГ-21 прегледан је пре полетања у складу са свим процедурама и након прегледа констатовано је да је исправан и спреман за лет.

Авион МиГ-21 Војске Србије срушио се током извршења редовног летачког задатка данас око 9.10 часова у рејону села Брасина код Малог Зворника. (www.mod.gov.rs)

Мајор Дејан Крсник

*Капетан I класе
Звонко Васиљевић*

Омер Мехић, капетан Милован Ђукарић и заставници Небојша Драјић и Иван Миладиновић, страдала је спасавајући тек рођену бебу 2015. У удесима авиона Г-4 код Шапца 2017. и код Ковачице 2018. године погинула су 3 пилота - Ненад Ђулибрк, Дејан Пандуровић и Роберт Калоци. Црни биланс повећале су и две жртве 25. септембра 2020. године.

У цивилном ваздухопловству од 1933. до 1986. године страдало је у ваздухопловним удесима 638 људи. У спортском ваздухопловству су бројне жртве пилота, једриличара, падобранаца и путника. Сви они су ставили своје животе на олатар највеће цивилизацијске тековине XX века – авијације.

У знак сећања на прву у жртву српског ваздухопловства 20. март од 2013. године обележавамо као ДАН СЕЋАЊА НА ВАЗДУХОПЛОВНЕ ЖРТВЕ.

У својим срцима носимо тугу у трајно сећање на све наше ваздухопловце који су одлетели у вечност у небеску ескадрилу која крстари бескрајем васионе. *Зл. Грујић*

АМЕРИЧКА МОРНАРИЦА ДОБИЈА ДРОНОВЕ СА ПОСАДОМ

Америчка морнарица добија ново оружје – летелицу „хекса“. Планирано је да се ови занимљиви дрoнови за превоз једне особе, које покрећу 18 независно контролисаних електромотора, у војној употреби нађу од 2023. године.

Прототип летелице „хекса“, компаније „Лифт еркрафт“, представљен у Остину у Тексасу, конструсан је тако да „пилот“ може веома једноставно њоме да управља користећи само једну палицу и има три начина рада. Све остале параметре неопходне за безбедан лет, као што је на пример, контрола ротора, преузима и њима управља рачунар уграђен у аутопилота.

Циљ је био да се што више поједностави управљање овим дроном тако да се сваки пешадинач може обучити да лети на њему и да га може користити. Летелицу, која превози само једну особу, покреће 18 независно контролисаних електромотора који покрећу елисе. А поред узлетања и слетања на чврсту подлогу, „хекса“ је у стању да слеће и на воду захваљујући „плутама“ уграђенима у њено постоље. Слетање на воду омогућиће брзу евакуацију свих унесређених нарочито пилота мада овај дрон може да носи и оружје.

Прототип летелице је у фази развоја последње две године, а уговор са морнарицом има за циљ да у тај род Оружаних снага Сједињених Држава уведе технологију летећих аутомобила. Летелице на електрични погон, способне за вертикално полетање и слетање требало би да постану саставни део америчке војне и морнаричке опреме, у оквиру пројекта названог „Ацилити прајм“. *Извор: РТС, 01.09.2020. године.*

ШВАЈЦАРЦИ ПОДРЖАЛИ КУПОВИНУ НОВИХ БОРБЕНИХ АВИОНА

Швајцарска, која је последњи пут ратовала пре више од два века, планира да потроши милијарде франака за ловачку авијацију. Многи се томе противе, истичући да то неутрална држава не може себи да приушти, посебно ако се зна да би модерни надзвучни авион прелетео ову земљу само за десетак минута.

Противници набавке авиона позивају се на то да ни Ирска, Малта или Луксембург немају ловачку авијацију, па на планирани трошак од шест милијарди швајцарских франака гледају као на бацање новца. Швајцарски су пре шест година одбацили план куповине шведских „грипена“.

На референдуму одржаном 27. септембра 2020. године грађани Швајцарске подржали план куповине нових ловачки авиона, тесном већином од 50.01 % гласова. Вредност набавке је шест милијарди швајцарских франака, преноси Ројтерс.

Одобрење грађана на референдуму омогућава влади да се у току следеће године одлучи за набавку ловачке авијације између авиона као што су европски „јурофајтер“, француски „рафал“, амерички Ф/А-18 (најмодернија верзија) или амерички Ф-35. Неки од ових авиона замениће постојеће авионе Ф/А-18 (старија верзија) који се тек 2030. године повлаче из употребе.

У Швајцарској је устаљено мишљење да је у Другом светском рату њихова снажна армија, као фактор одвраћања, утицала на то да нацистичка Немачка не изврши инвазију и на ову земљу. Швајцарски су после деценија мира дебатовали и о укидању војске али су грађани глатко одбили тај предлог на референдуму 1989. године.

После оваког исхода недавног референдума, швајцарска влада треба да изабере следеће године између више произвођача борбених авиона као што су Ербас, Боинг, француски Рафал. *Извор: РТС, Танјуг, 27.09.2020. године.*

ВАЗДУХОПЛОВНЕ ВЕСТИ ИЗ СВЕТА

АМЕРИЧКИ ОСВАЈАЊЕ АРКТИКА

Америка не одустаје од освајања Арктика помоћу ловаца пете генерације и стратешких бомбардера, али сада прилази са Аљаске. Пентагон планира да тамо размести две базе у којима ће бити и „невидљиви“ авиони Ф-35. Група ловаца пете генерације на Аљасци биће највећа на Арктику. Очекује се да ће бити размештено 150 авиона Ф-22 „Раптор“ и Ф-35 „Лајтнинг“, толико нема ни у једној војној бази. Подсетимо: тренутно у ваздушним снагама Америка има нешто више од 200 борбених авиона Ф-35 и још 80 летелица са вертикалним полетањем у морнаричкој пешадији, док морнарица има и око 30 ловаца. Циљ ове прерасподеле нико не крије – истиснути Русију са Арктика. На Аљасци је смештена 11. Ваздухопловна армија америчког ратног ваздухопловства, највећа авиациона снага Пентагона на северу Тихог океана. У авио-бази „Ејлсон“ налази се амерички аеродром најближи руској граници. *Извор: Новости онлине, 26. 09. 20202020. године.*

СУСРЕТ” ИЗНАД БАЛТИКА

Руски ратни авион Су-27 испратио је амерички извиђачки авион РЦ-135 и шведски извиђачки авион "Гулфстрим" изнад Балтичког мора, саопштио је данас руски Национални центар за контролу одбране. Према наводима центра, руским мерама за контролу ваздушног простора примењено је како се две ваздухопловне мете приближавају руској граници, преноси ТАСС. Ловац Су-27 полетео је како би идентификовао и одвратио мете. Авион је идентификовао мете као амерички извиђачки авион РЦ-135 и шведски извиђачки авион "Гулфстрим". *Извор: Танјуг, 08. 09. 2020. године.*

МИГ-31 ПРЕСРЕО ДВА АМЕРИЧКА СТРАТЕШКА БОМБАРДЕРА Б-1Б

Руски млазни ловац МиГ-31 пресрео је два америчка стратешка бомбардера Б-1Б изнад Беринговог мора и испратио авионе док се нису удаљили од руске границе, саопштила је данас Центар за контролу националне одбране. Према наводима војске, руски радар су 17. септембра открили два ваздушна циља над неутралним водама Беринговог мора, како се приближавају руској граници, преноси ТАСС. Млазни ловац Тихоокеанске флоте МиГ-31 кренуо је да идентификује циљеве и спречи их да прекрше руску границу. Посада авиона идентификовала је циљеве као два стратешка бомбардера америчког ваздухопловства Б-1Б Лансер и спровела их изнад вода Беринговог мора. Читав налет руског авиона одвијао се у складу са међународним ваздушним правом. Авиони Источног војног округа Су-35С пресрели су раније и Б-1Б Лансер америчког ратног ваздухопловства изнад Беринговог и Охотског мора. *Извор: Танјуг, 17.09.2020. године.*

НАТО АВИОНИ РУТИНСКИ СИМУЛИРАЈУ РАКЕТНЕ УДАРЕ НА РУСИЈУ

Америчке и НАТО ваздухопловне снаге нису само појачале своје осматрачке активности дуж руских граница, већ се сада све више обучавају за потенцијалне ударе на тлу земље. Примећен је нагли пораст страних летова за осматрање и обуку који су тестирали границе и противваздушну одбрану земље. Прошлог месеца су се такве активности повећале за око 30 % у односу на прошли август. Авиони НАТО активно су се обучавали за извођење ваздушних удара, рутински изводећи симулирана лансирања ракета на циљеве у Русији.

Раније су то углавном били извиђачки авиони. Сада су започели редовне летове за обуку са великим бројем авиона, током којих се изводе симулирани ракетни удари."

Током протеклих неколико недеља догодило се неколико инцидената између руских и НАТО авиона у непосредној близини. *Извор: Восток / РТ, 07. 09. 2020. године.*

ISSN (Online) 2560-4708

Ваздухопловни билтен излази месечно у електронској форми. Намењен је члановима УПВПС, ваздухопловним ветеранима и љубитељима ваздухопловства. Уређење и припрема: Златомир Грујић и Милан Ракић.
E-pošta: zlgurjic@gmail.com www.udruzenjevlps.org